

Breddat deltagande

En kunskapsöversikt

Breddat deltagande. En kunskapsöversikt.

Göteborgs Stads kulturförvaltning

Författare: Klas Grinell

ISBN: 978-91-985955-7-4

Vill du använda text eller bilder ur denna rapport citerar du: Göteborgs Stads kulturförvaltning. *Breddat deltagande. En kunskapsöversikt.*

Förord

Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. (Museilagen 2017:563, 4 §)

En lagtext kan vid en första anblick uppfattas som endast torr och fyrkantig. Men det är precis tvärtom! Göteborgs museer och konsthall driver fem publika institutioner som välkomnar alla. Samtidigt vet avdelningen också mycket väl att alla inte kommer. Museilagen från 2017 har några formuleringar som med fördel bör återbesökas med jämna mellanrum såväl av museer som konsthallar och reflekteras vidare på.

I paragraf fyra talas det om institutionernas bidrag till samhället och i paragraferna sex och sju om att verksamheten ska vara kunskapsbaserad, allsidig, öppen och också tillgänglig för alla. Museer och konsthallar har i sin roll som offentliga mötesplatser ett stort ansvar i att inte bara välkomna men faktiskt också försöka nå alla (som vill nås). Det är på så sätt det demokratiska uppdraget som det uttrycks i paragraf fyra uppfylls. Det består till lika delar i att dela med sig av kunskap till besökare, som att lyssna på besökare samt att skapa förutsättningar för eget skapande och möten mellan besökarna.

Kulturpolitiken efterlyser ett ökat fokus på allas möjlighet att delta i konst- och kulturlivet och sätter på så vis ramarna genom att definiera ett *vad*. Verksamma institutioner måste ta ett större helhetsgrepp och ansvar för att svara på *hur* för att möta det uppdraget.

Denna rapport syftar ytterst till att lägga en grund för Göteborgs museer och konsthall att på ett mer systematiskt sätt kunna arbeta vidare med frågan om breddat deltagande. En tydligare ram för arbetet och vissa ställningstaganden har behövts göras: Vad är breddat deltagande? Hur kan ett arbete med breddat deltagande på museer och konsthallar se ut? Vad gör Göteborgs museer och konsthall redan idag och vad behöver arbetas med framåt?

Britta Söderqvist

Avdelningschef Göteborgs museer och konsthall

Göteborgs Stads kulturförvaltning

Sammanfattning

Det så kallade delaktighetsmålet är ett av Sveriges tre kulturpolitiska mål. Det gäller all offentlig kultur. Museilagens betoning av museerna som kunskapsinstitutioner gör att det för museerna också finns kopplingar mot en bredare kunskapspolitik. Det påverkar museernas arbete med breddat deltagande. På Göteborgs museer och konsthall har vi valt att arbeta med breddat deltagande också ur ett kunskapsperspektiv, även om Göteborgs Konsthall i och för sig inte omfattas av museilagen.

Till kulturen kopplas vid sidan av de kultur- och kunskapspolitiska också en rad ekonomiska och socialpolitiska mål. Det har under de senaste åren uppstått en diskussion om hur kulturens samhällsuppdrag kan balansera välfärdsleveranser och konstnärlig frihet. Denna rapport konstaterar att den gängse uttolkningen inom svensk förvaltning är att kulturpolitikens mål om breddat deltagande gäller just möjligheterna att delta i kultur. Breddat kulturdeltagande har belagt goda effekter också inom andra politikområden. Ansvariga för ekonomiska och socialpolitiska mål kan i samverkan använda kulturen för att nå dessa mål. Det kräver dock att kulturinstitutionernas bidrag finansieras av dessa politikområden.

Göteborgs museer och konsthall når i dagsläget ungefär hälften av stadens befolkning. De är våra *besökare*. Utöver dessa finns 30% som är *möjliga besökare*, om utbudet och kommunikationen tydligare riktade sig till dem. De sista 20% är *icke-besökare* som är mycket långt från kulturinstitutioner och museer. De har fullt upp med annat och för många finns det socioekonomiska hinder som måste avhjälpas innan de kan börja fundera på att delta i kultur. Insatserna för att bredda deltagandet bör framför allt riktas till de möjliga besökarna. Redan att bli relevanta också för de möjliga besökarna kräver genomgripande förändringar i arbetssätt.

Innehåll

1	BREDDAT DELTAGANDE: VAD ÄR DET?	7
1.1	Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet	7
1.1.1	Deltagande och delaktighet	7
1.2	Barn och unga.....	8
1.2.2	Skola och familjecentrerat arbete	9
1.3	Kulturanalys uttolkning av delaktighetsmålet	9
1.3.2	Konstnärlig frihet.....	12
1.4	Breddat deltagande.....	13
1.4.2	Habitus och kulturellt kapital	14
1.4.3	Representation.....	15
1.5	Tillgänglighet.....	16
1.6	Delaktighet	17
1.7	Publikutveckling och relevans	18
1.7.1	Kultursegment.....	18
1.7.2	ACED – publikcentrerad upplevelsedesign.....	19
2	ETT KOMMUNALT PERSPEKTIV PÅ BREDDAT DELTAGANDE.....	21
2.1	Segregation, inkludering och integration.....	22
2.1.2	Tillit och trygghet.....	23
2.1.3	Delaktighetstrappan	24
2.2	Breddat deltagande i Göteborgs Stads styrande dokument	25
2.3	Konsthallar och breddat deltagande	26
3	MUSEER OCH BREDDAT DELTAGANDE	28
3.1.1	Museer som kunskapsinstitutioner.....	28
3.1.2	Vidgad publik	29
3.1.3	Uppsökande delaktighet	30
3.1.4	Social omsorg	31
3.1.5	Fem faktorer för att lyckas med breddat deltagande	32
4	ALLMÄNNA SLUTSATSER FRÅN DEL 1-3.....	34
5	GÖTEBORGS MUSEER OCH KONSTHALLS ARBETE MED BREDDAT DELTAGANDE	36
5.1	Exempel från Göteborgs museer och konsthall	38
5.1.1	Målgruppsstrategi för Göteborgs Konsthall.....	38
5.1.2	Programverksamhet på Göteborgs stadsmuseum ...	39

5.1.3	Kunskapsuppbyggnad på Göteborgs konstmuseum	40
5.1.4	Designklubben på Röhsska museet	41
5.1.5	Uppsökande föredrag från Sjöfartsmuseet Akvariet .	42
5.1.6	Kommunikation för Göteborgs museer och konsthall	42
5.2	Det praktiska arbetet	43
5.2.1	I samverkan	43
5.2.2	Med kunskap om besökarnas behov och drivkrafter	44
5.2.3	Utifrån verksamheternas profiler och prioriterade målgrupper	44
5.2.4	Inom den ordinarie verksamhetsplaneringens systematik	44

1 BREDDAT DELTAGANDE: VAD ÄR DET?

1.1 Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet

Ett av Sveriges tre kulturpolitiska mål säger att ”alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet”. Det brukar omnämnas som ”delaktighetsmålet”. Det är sammanflätat med de två andra kulturpolitiska målen om att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund”, och ”att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”.¹

För att nå målen ska kulturpolitiken:

främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

För att tydliggöra hur de kulturpolitiska målen relaterar till varandra behöver de konkretiseras ytterligare.

1.1.1 Deltagande och delaktighet

En första fråga som reser sig är om ’deltagande’ och ’delaktighet’ är samma sak. I Nationalencyklopedins svenska ordbok definieras ”delta el. deltaga” som ”medverka som en av flera parter (i viss kollektiv aktivitet; från att vara närvarande till att handla aktivt)”. Substantivformen *deltagande* förklaras som ”medverkan (i viss kollektiv aktivitet)”.

Delaktig syftar å andra sidan till någon som ”som medverkar (i ngt)”, eller ”som har tillgång (till ngt)”. Det har ofta ”tonvikt på känslan att vara nyttig, ha medinflytande o.d.”. Substantivformen *delaktighet* definieras som ”aktiv medverkan”, ”medansvar” och ”medinflytande”.²

Det går således att se delaktighet som ett något mer uppfordrande ord än deltagande. Det är därmed lite olyckligt att orden sammanblandas redan i talet om det kulturpolitiska målet.

De rådande kulturpolitiska målen formulerades i regeringspropositionen *Tid för kultur* från 2009. Där framgår det att ’allas’ möjlighet att delta kräver en särskild uppmärksamhet på alla barns och ungdomars rätt till kultur, ”oberoende av familjeförhållanden eller var man växer upp. Oavsett

¹ *Tid för kultur 2009* (Prop 2009/10:3), s. 26.

² *Nationalencyklopedins svenska ordbok*, www.ne.se

ålder, kön, eventuell funktionsnedsättning eller etnisk, socioekonomisk eller religiös bakgrund”.³ Vidare förklaras att ”kulturen måste vara relevant och angelägen för hela befolkningen [---] vare sig man söker vägar till bildning, kulturupplevelser eller eget skapande”.⁴

Utifrån de andra två kulturpolitiska målen framhålls i *Tid för kultur* att allas möjlighet att delta i kulturlivet också är kopplat till en idé om att ”Kulturpolitiken bör bidra till social inkludering där mångfald av olika art uppfattas som tillgångar för samhället.”⁵

1.1.1.1 Sammanfattningsvis

Alla oavsett bakgrund eller förutsättningar ska kunna delta i kulturlivet och uppleva kulturen som angelägen. Ett särskilt ansvar finns för att erbjuda barn och unga tillgång till kultur.

1.2 Barn och unga

Barn och unga är den enda målgrupp som är prioriterad i uttolkningen av de kulturpolitiska målen. Det har delvis att göra med Barnkonventionen som trädde i kraft i Sverige 1990, och blev svensk lag den 1 januari 2020. Artikel 31.1 erkänner barnets ”rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”, och 31.2 säger att staten ”ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations- och fritidsverksamhet.”⁶

Kulturrådet uttolkar det inom den svenska kulturpolitiken:

Enligt barnkonventionen har barn och unga rätt att till fullo delta i konst- och kulturlivet. Det innebär att barn och unga ska ha möjlighet att ta del av olika delar av kulturlivet. Det innebär att barn och unga ska vara delaktiga i kulturlivet och ha möjlighet att påverka kulturområdets utformning. Det innebär även att barn och unga själva har rätt att bidra till konst- och kulturlivet genom sitt eget skapande. Rättigheterna i barnkonventionen gäller alla barn och staten har ett särskilt ansvar för utsatta barn och unga.⁷

Vad gäller delaktighet konstaterar Kulturrådet att ”en verksamhet som genomsyras av ett barnrättsstrategiskt arbete har pågående delaktighetsprocesser hela tiden, snarare än att ett delaktighetsarbete knyts till en viss avskild fråga.”⁸ Vidare kräver barnrätten att barn och unga ska vara delaktiga i såväl planering som genomförande och uppföljning. För detta föreslås till exempel arbete med referensgrupper. I sin diskussion om konstnärers möjlighet att möta delaktighetskravet fokuserar Kulturrådet på

³ *Tid för kultur*, prop. 2009/10:3, s. 19.

⁴ *Tid för kultur*, s. 22 och 29.

⁵ *Tid för kultur*, s. 113.

⁶ *Konventionen om barns rättigheter*, dnr S2018.010.

⁷ *Barnrätt i praktiken*, KUR, 2022, s. 4.

⁸ *Barnrätt i praktiken*, s. 44.

deras pedagogiska kompetenser. Man skriver också att det ”i svensk kulturpolitik har funnits en tradition av att tolka det kulturpolitiska målet om konstnärlig frihet som att det endast berör professionella konstnärer.”⁹ Men också barn och unga har rätt att ta del av den konstnärliga friheten. Kulturrådet poängterar också att ”de fysiska och digitala arenor där kultur och konst händer bör ses som viktiga pusselbitar i arbetet med att realisera alla rättigheter i barnkonventionen”.¹⁰ Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) betonar särskilt minoriteternas barn och ungas rätt att få utveckla sitt språk och sin kultur.

1.2.1.1 Sammanfattningsvis

Barns rättigheter är lagstadgade. Konst- och kulturinstitutioner måste därmed arbeta aktivt med att erbjuda barn och unga delaktighet. Även när det gäller barn ska nationella minoriteters rättigheter särskilt uppmärksammas.

1.2.2 Skola och familjecentrerat arbete

Som Kulturrådet konstaterar är det i Sverige så att ”barns rätt till kultur i dagsläget till stor del realiseras genom elevers möte med kultur i den obligatoriska grundskolan.”¹¹ I samverkan med skolan kan kulturinstitutioner nå alla barn och unga. Även om skolsamverkan är det allra viktigaste, är det inte det enda sättet att erbjuda barn och unga delaktighet i kultur.

Ett annat sätt att verka för barn och ungas delaktighet är genom ett familjecentrerat arbetssätt. Detta är vanligast inom hälso- och sjukvården, men tillämpas även av till exempel kulturskolor och kulturhus. Utgångspunkten är att barn och ungas uppväxt i stor utsträckning formas av föräldrarnas och andra för barnen viktiga vuxnas levnadsvillkor.¹² Vid sidan av skolan når kulturen barn och i viss utsträckning också unga som en del av deras familjer. Att stärka familjer och föräldrar är därmed ett bra sätt också för att bredda tillgången till kultur för barn och unga.

1.3 Kulturanalys uttolkning av delaktighetsmålet

Myndigheten för kulturanalys erhöll i regleringsbrevet för år 2022 ett regeringsuppdrag att kartlägga och analysera hinder för breddat deltagande och minskad snedrekrytering i kulturlivet. Därutöver innefattade uppdraget att lämna förslag på åtgärder, företrädesvis på nationell nivå och inom

⁹ *Barnrätt i praktiken*, s. 22.

¹⁰ *Barnrätt i praktiken*, s. 24.

¹¹ *Barnrätt i praktiken*, s. 23.

¹² *Vägledning för familjecentrerat arbetssätt och för familjecentraler i Göteborg 0-6 år*, Göteborgs Stad & Västra Götalandsregionen, 2019. Se även Joanna Fisher, ”Meeting the needs of all museum visitors through family-friendly design”, i Elizabeth Wood (red.) *A new role for museum educators: Purpose, approach, and mindset*, Routledge, 2023.

ramen för kultursamverkansmodellen. Detta redovisades i Kulturanalys rapport 2023:2 *Att bredda deltagandet*. I uppdraget uttolkas breddat deltagande framför allt som ”allas lika möjlighet att delta i kulturlivet”.¹³ Mer specifikt förklarar de att:

Med ett breddat deltagande avses i första hand att grupper som är underrepresenterade deltar mer, eller får förbättrade möjligheter att delta mer. Snedrekrytering används specifikt för att benämna underrepresentationen av vissa grupper inom utbildning på kulturområdet.¹⁴

Med *deltagande* avses både att delta i ett färdigt utbud som någon annan än deltagaren levererar och att själv skapa eller på annat sätt vara delaktig i genomförandet av kulturverksamhet. Ibland används också *delaktighet* som ett begrepp för att belysa aspekter på deltagande som handlar om inflytande och eget skapande.¹⁵

Vidare delar Kulturanalys upp deltagandemålet i fyra dimensioner som handlar om

- 1) att ta del av kultur
- 2) att skapa kultur
- 3) att arbeta med kultur, och
- 4) att ha inflytande över kulturlivets utformning.

Deltagandemålets första dimension handlar om rent deltagande, medan den fjärde kan beskrivas som politisk delaktighet. Alla dimensioner handlar emellertid om deltagande i kulturen. Det breddade kulturdeltagandet är ett rättvisemål i sig.

Utredningens resultat pekar tydligt mot att hindren för breddat deltagande i kulturlivet bottnar i socioekonomiska och demografiska faktorer, geografiska avstånd, bristande logistik och en sårbar nationell infrastruktur, begränsade ekonomiska resurser, samt en kulturpolitisk inriktning som i viss utsträckning fungerar exkluderande i relation till de skillnader som finns i befolkningens preferenser.¹⁶

Bristen på brett deltagande förklaras främst av faktorer som kan sorteras in under den breda benämningen ’segregation’. Däremot sägs i detta sammanhang egentligen inget om huruvida det också finns ett omvänt samband, det vill säga att deltagande i kulturen skulle bidra till att minska segregationen. Kulturpolitikens inriktning tillskrivs en ganska begränsad förmåga att skapa ett brett samhällsdeltagande. I stället konstaterar man att

---

¹³ *Att bredda deltagandet*, Kulturanalys rapport 2023:2, s 7.

¹⁴ *Att bredda deltagandet*, s 7.

¹⁵ *Att bredda deltagandet*, s 27.

¹⁶ *Att bredda deltagandet*, s 9.

De skillnader som kan kopplas till socioekonomiska och demografiska faktorer kan dock inte i första hand åtgärdas genom kulturpolitiska åtgärder, utan med åtgärder inom andra politikområden som exempelvis utbildningspolitiken, den ekonomiska politiken och socialpolitiken. Åtgärder för att stärka barns och ungas –men även vuxnas – möjligheter att delta i kulturlivet bör därför utgå från en insikt om kulturpolitikens begränsningar i att utjämna skillnader av en social och ekonomisk karaktär.¹⁷

Kulturanalys slutsats är att kulturinstitutioner bör ha i uppdrag att ”fokusera på att tillhandahålla ett varierat utbud av hög kvalitet och på så sätt främja ett ökat och breddat deltagande.”¹⁸ Rapporten konstaterar också att de skillnader som beror av socioekonomiska och demografiska faktorer är beständiga över tid. Det positiva som sägs är att ”utbildningens betydelse som förklaringsfaktor håller på att avta”.¹⁹

Utredningens resultat visar att arbetet för breddat deltagande behöver bedrivas långsiktigt och genom att etablera och upprätthålla relationer med såväl målgrupper som aktörer som gemensamt kan bidra till att genomföra verksamheter. Det innebär att om politiska beslutsfattare vill åstadkomma breddat deltagande så behöver ytterligare ekonomiska resurser tillskjutas detta arbete.²⁰

En av de tyngsta slutsatserna i Kulturanalys rapport *Att bredda deltagandet* är att: ”Varken kulturpolitiken som helhet eller olika enskilda åtgärder har på en övergripande nivå förmått att bryta de samband som finns mellan deltagande i kulturlivet och bakomliggande förklaringsfaktorer.”²¹ Det tar helt enkelt betydligt mer resurser att etablera relationer till nya målgrupper.

1.3.1.1 Sammanfattningsvis

Det går att särskilja två aspekter på frågan om breddat deltagande. Dels rör det allas rätt att få tillgång till kultur, dels i vilken grad deltagande i kultur kan bidra till att göra delaktigheten i samhället mer jämlik – och om det är kulturens ansvar att realisera annat än en jämlik tillgång till kultur. Om detta finns mycket skrivet.

Konst- och kulturaktörer har ett kulturpolitiskt ansvar att tillhandahålla ett varierat kvalitativt utbud som främjar breddat deltagande. Ett breddat kulturdeltagande kommer att bidra till ett mer jämlikt samhälle.²² För att utjämna sociala eller ekonomiska ojämlikheter i samhället behövs emellertid framförallt mer handfasta socioekonomiska insatser.

---

¹⁷ *Att bredda deltagandet*, s 12.

¹⁸ *Att bredda deltagandet*, s 12.

¹⁹ *Att bredda deltagandet*, s 9.

²⁰ *Att bredda deltagandet*, s 11.

²¹ *Att bredda deltagandet*, s 194.

²² Belägg och argument kring detta finns i *Kulturens värde och sociala effekter: 2:a reviderade och utökade versionen*, Kulturförvaltningens rapporter, 2023 och *Att belägga museers värde: en kunskapsöversikt*, Kulturförvaltningens rapporter, 2023.

1.3.2 Konstnärlig frihet

Kulturanalys rapport *Så fri är konsten* lyfter fram en möjlig konflikt mellan målen om delaktighet och om konstnärlig frihet:

Om perspektiv och innehåll som tros främja vissa gruppers deltagande premieras kan detta påverka den konstnärliga friheten negativt. Det kan exempelvis ta sig uttryck i bedömningskriterier, krav och önskemål som kan tolkas som att vissa teman, idéer och perspektiv är mer önskvärda i det konstnärliga innehållet än andra. Det skulle även kunna tolkas som att vissa egenskaper hos konstnärer och kulturskapare är mer önskvärda än andra.²³

Myndigheten för kulturanalys poängterar återkommande att kulturpolitik ”i huvudsak handlar om allas möjlighet att delta i kulturlivet och om konstens och kulturens obundenhet och frihet.” Därför bör regioner och kommuner ”avstå från uppdrag, kriterier och satsningar som anger efterfrågade samhällseffekter eller särskilda ämnen eller perspektiv i det konstnärliga innehållet.”²⁴

Många är överens om att dagens stödformer är ett resultat av kulturens och kulturpolitikens historia. Därför ges betydligt mer uppmärksamhet och utrymme till etablerad institutionskultur med borgerliga rötter – så som klassisk musik, teater, opera, museer och litteratur.²⁵ För att konstens och kulturens obundenhet och frihet ska resultera i kultur som ger alla något de vill delta i måste *snedrekryteringen* till kultursektorn och den bristande *representationen* bland kulturutövarna brytas. I detta konstaterande har vi stött på ytterligare två centrala termer i diskussionerna om breddat deltagande.

En stat som verkar ha lyckats ovanligt bra med att nå ett brett deltagande i kulturen var DDR. Det socialistiska Östtysklands författning slog fast att kultur var ett grundläggande uppdrag för staten. Det ledde till att man verkligen satsade på en infrastruktur för att kunna erbjuda kultur för alla. Målet med den statsförmedlade kulturen var att folket skulle få möjligheter att bilda en socialistisk personlighet. Det breda deltagandet var alltså på bekostnad av obundenhet och frihet. Delar av kulturlivet blev i själva verket illegalt och underjordiskt.²⁶

²³ *Så fri är konsten: Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, Kulturanalys rapport 2021:1., s. 44.

²⁴ *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen: En kunskapsöversikt med utgångspunkt i forskning och de nordiska ländernas kulturpolitik*, Nordisk kulturfakta 2023:05, s. 9 & s. 17. Fler argument kring detta i Gustav Strandberg, Kim West, Josefine Wikström, *Kritik av konstens frihet: en motrapport*, 1/21 Press, 2022 som argumenterar för Romantikens konstsyn: "ett konstverk ... är ett föremål som aktivt gör anspråk på att erfaras utan föreställning om ett yttre ändamål." Kulturens sociala effekter riskerar enligt detta perspektiv emellertid att försvinna om det är dessa som sökes.

²⁵ SOU 2023:58, *Kultursamhället: utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun*, s. 196ff, samt *Att bredda deltagandet*, s. 201.

²⁶ Birgit Mandel, Birgit Wolf, *Staatsauftrag: »Kultur für alle«: Ziele, Programme und Wirkungen kultureller Teilhabe und Kulturvermittlung in der DDR*, Transcript Verlag, Bielefeldt, 2020.

1.3.2.1 Sammanfattningsvis

Även om totalitär kulturpolitik är ett extremt exempel så är det viktigt att uppmärksamma det som *Så fri är konsten* också varnar för: ett starkt fokus på kulturens förmåga att lösa samhällsproblem kan leda till en vilja att lägga sig i kulturens innehåll och vilka kulturutövarna ska vara. I regeringens kulturpolitiska mål är grunden att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” och att ”kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”. Det breddade deltagandet får inte inkräkta på dessa innehållsliga kulturpolitiska mål.

1.4 Breddat deltagande

’Breddat deltagande’ är den vanligaste uttolkningen av vad det kulturpolitiska målet om ”allas möjlighet att delta i kulturlivet” kräver av offentligt finansierade kulturinstitutioner. Ibland används förledet ’vidgat’ istället för ’breddat’.

En viktig distinktion ligger i själva kravet på att alla ska ges möjlighet att delta. Det finns tydliga och systematiska mönster som visar att socioekonomiska och geografiska faktorer spelar stor roll för graden av deltagande i kultur. Lågt deltagande i kulturaktiviteter samvarierar också med lågt valdeltagande och sämre tillgång till offentlig välfärd.²⁷ Breddandet av deltagandet handlar om att institutioner måste försöka nå dem som inte deltar. Det räcker inte att bara få fler besök. Kulturanalys utvärdering av vad fri entré till statliga museer betytt visade

att reformen bidragit till att öka men knappast till att bredda deltagandet. Detta utgör en indikation på att ekonomiska trösklar inte utgör det enda eller kanske ens det viktigaste hindret för breddat deltagande, åtminstone inte för att åstadkomma en breddad sammansättning av besökare till vissa statliga museer.²⁸

Kultursektorn är inte den enda som brottas med behovet att bredda deltagandet. Även inom den högre utbildningen är frågan högst aktuell. Även där är definitionen ungefär den samma. Till exempel skriver Göteborgs universitet i sin policy i ämnet:

Med breddat deltagande avses inkluderande studier som möjliggör utbildning på lika villkor, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, svensk/utländsk bakgrund, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller social bakgrund.²⁹

Cecilia Jeppsson menar i sin avhandling om breddat deltagande i den svenska kulturskolan att begreppet breddat deltagande hänger samman med

²⁷ *Jämlikhetsrapporten 2023: Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*, Göteborgs Stad, 2023. *Kulturvanor i storstäder*, Kulturfakta 2024:1, bilaga 2, Kulturvanor i Göteborg.

²⁸ *Att bredda deltagandet*, s.196.

²⁹ *Policy för breddad rekrytering och breddat deltagande vid Göteborgs universitet*

social inkludering, men också ligger nära begrepp som (social) rättvisa, demokrati och jämlikhet. Hon säger också att det är begrepp som är ”svåra att hantera i forskningssammanhang då de är politiska, undanglidande och mångtydiga”.³⁰ Även i den snävare kulturpolitiken är dessa stora ord undanglidande och svåra att koppla till enskilda verksamheter. Det är därför viktigt att hålla i minnet att samband finns, men att de verkar över lång tid, stora avstånd och på statistisk nivå. Ett sätt är att tala om kulturen och samhället som ekosystem som bärs upp av samverkan och orsakssamband som är svåra att reducera till kausala linjer.³¹ Själva kulturverksamhetens ansvar slutar vid att aktivt verka för att bredda tillgången till kultur och att ge samma möjlighet för alla att delta. Alla ska ha lika tillgång och själva få välja var de vill delta. Det breddade deltagandets positiva relation till rättvisa, demokrati och jämlikhet är inom kulturpolitiken ett slags axiom som alltså tas för en bevisad utgångspunkt inom fältet. På en högre nivå kan det däremot både beforskas och preciseras hur sambanden ser ut.

1.4.1.1 Sammanfattningsvis

Konst- och kulturinstitutioner ska enligt de kulturpolitiska målen arbeta för att bredda deltagandet och försöka nå dem som inte deltar. De samhällliga effekterna av detta arbete ligger utanför kulturpolitikens fält, även om det över lång tid och på statistisk nivå kan beläggas.

1.4.2 Habitus och kulturellt kapital

Att delta eller inte är i slutändan upp till var och en att bestämma själv. Samtidigt finns det en rad praktiska och mentala hinder som begränsar och bestämmer den enskilda individens upplevelse av vad som är möjligt och önskvärt. Denna till delar omedvetna handlingstendens kan beskrivas med det sociologiska begreppet *habitus*. Sociologin visar hur svårt det är att synliggöra, ifrågasätta och förändra det habitus man fostrats in i. Det är ett sätt att förklara och förstå varför det till exempel inte räcker med att erbjuda fri entré till ett museum för dem i vars habitus museibesök inte ingår.³² Det tillhörande begreppet ’kulturellt kapital’ betecknar de förmågor och symboliska tillgångar som tillåter vissa människor och grupper att definiera ett habitus och därmed vad som är värdefullt och inte.³³

Tillgången till kulturellt kapital är nära kopplat till såväl ekonomiskt som socialt kapital. Etablerade grupper tenderar dessutom att bevaka sitt kulturella kapital genom att till exempel omvärdera vad som är god smak för att fortsätta exkludera dem som försöker ta sig in i deras habitus.

³⁰ Cecilia Jeppsson, ”Rörlig och stabil, bred och spetsig”. *Kulturell reproduktion och strategier för breddat deltagande i den svenska kulturskolan*, Art Monitor doktorsavhandlingar, 2020, s. 14.

³¹ *Kulturens värde och sociala effekter: 2:a reviderade och utökade versionen*, Kulturförvaltningens rapporter, 2023.

³² Jeppsson, s.43-44.

³³ Pierre Bourdieu, *La Distinction: Critique sociale du jugement*, Les Éditions de Minuit, 1979.

Kulturinstitutioner är traditionellt sett både uttryck och väktare för vad som utgör kvalitet och god smak, och som räknas som kulturellt kapital i samhället. God smak har utifrån denna förklaringsmodell mindre med konstnärliga kvaliteteter än med sociala hierarkier att göra. Museers värde har utifrån en sådan förståelse bestått i att upprätthålla rådande tolkningar av smak och kvalitet.³⁴

1.4.2.1 Sammanfattningsvis

Att arbeta för ett breddat deltagande kräver en förståelse av, och ett aktivt förhållningssätt till, de värden och hierarkier som konst- och kulturinstitutioner är en del av.

1.4.3 Representation

Genom att konkretisera ordet representations flertydighet blir delaktighetsmålets olika dimensioner tydliga: Representation har åtminstone tre olika betydelser.

1. Det finns politisk representation, *företrädande*. För att en politisk representant ska uppfattas som äkta måste hon vara legitim. Legitimitet uppnås i en demokrati genom att de som ska representeras själva får välja sin representant.

2. Det går också att tala om kulturell representation, *avbildande/framställande*. Vem har rätten att avgöra vad som är en god och rättvis avbildning av någon eller något? Kanske kan man tycka att var och en själva borde få välja hur de vill representeras. Samtidigt har konstnärer rätt att fritt avbilda världen. Om en framställning ska bli träffande behövs det dessutom ofta någon som avslöjar det vi själva helst vill dölja.

3. Dessutom kan man tala om mentala representationer, *föreställningar*, eller kanske uppfattningar, begrepp, världsbilder. En mental representation av verkliga förhållanden kan om den har stöd i verkligheten kallas för välgrundad, korrekt eller sanningsenlig. Våra mentala representationer styr hur vi kulturellt representerar världen, och formas till del av rådande politisk representation.³⁵

Enligt Büchel räcker det inte med tillgänglighet för att bryta den brist på representation av segregerade grupper som finns såväl inom politiken som kulturen. De som inte är representerade måste få bli delaktiga i skapandet av innehåll, och inte bara delta som mottagare av en upplevelse eller

---

³⁴ Tony Bennett, *The birth of the museum: History, theory, politics*, Routledge, 1995, se även rapporten *Att belägga museers värde*, 2023.

³⁵ Julia Büchel, *Repräsentation – Partizipation – Zugänglichkeit: Theorie und Praxis gesellschaftlicher Einbindung in Museen und Ausstellungen*, Transcript Verlag, 2022. Framställningen finns också i Klas Grinell, "Vad är en pipa?", i *Sprängskiss 1*, 2012.

erfarenhet.³⁶ Det kräver i sin tur att skola, högre utbildning och det breda samhället ger alla mer jämlika möjligheter.

1.4.3.1 Sammanfattningsvis

Ett systematiskt arbete för breddat deltagande är nödvändigt för att fler ska kunna känna sig representerade inom och av kulturen. Att bredda deltagandet kräver en bredare förståelse av kulturinstitutionernas roll i samhället. Det handlar om att utmana existerande värderingar och hierarkier, och att ge alla möjlighet att delta på lika villkor. Representation är en central del av arbetet för ett mer inkluderande och rättvist kulturliv.

1.5 Tillgänglighet

Termen tillgänglighet vänder blicken mot kulturinstitutionerna snarare än icke-deltagarna. Vissa grupperns lägre deltagande beror på dålig tillgänglighet till verksamheterna. Kulturrådet delar upp frågan om tillgänglighet i tre kategorier

I kategorin *logistisk* tillgänglighet har vi sorterat insatser för att tillgängliggöra verksamheten för människor med olika behov, till exempel för personer med funktionsnedsättning, olika språkliga kompetenser och ekonomiska förutsättningar. *Geografisk/digital* tillgänglighet avser insatser för att tillgängliggöra verksamheten geografiskt och digitalt. Arbets sätt kan till exempel vara mobil och uppsökande verksamhet samt digital förmedling. *Relationell* tillgänglighet avser insatser för att främja kännedom om, delaktighet i och intresse för verksamheten.³⁷

Kulturen ska vara fri att själva definiera sin kvalitet, men ska se till att det den väljer att göra är logistiskt, geografiskt och relationellt tillgängligt. Som KUR skriver handlar relationell tillgänglighet om att främja kännedom och intresse för verksamheten, utan att nödvändigtvis utmana rådande kulturellt kapital genom att göra människor med andra habitus jämlikt delaktiga i kulturen. Samtidigt påpekar många att det nationalistiska habitus som format de etablerade kulturyttringarna har förlorat i betydelse när samhället präglats allt djupare av migration och globalisering. Inte minst museer arbetar trots detta enligt forskaren Anja Piontek inom ett habitus som fortfarande påverkas av sitt ursprungliga syfte att stärka en nationell identitet.³⁸

Utifrån det KUR kallar dess relationella kategori kan tillgänglighet tolkas som att det inte får finnas några mentala barriärer som hindrar folk från att delta. Forskaren Julia Büchel menar att tillgänglighet ändå är kopplat till framför allt funktionsnedsattas möjligheter att delta. I alla fall i Tyskland

³⁶ Büchel, *Repräsentation – Partizipation – Zugänglichkeit*.

³⁷ *Göra allt möjligt: Hur regioner och verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen arbetar med breddat deltagande i kulturlivet*, KUR, 2021, s. 10.

³⁸ Anja Piontek, *Museum und Partizipation: Theorie und Praxis kooperativer Ausstellungsprojekte und Beteiligungsangebote*, Transcript Verlag, 2017, s. 22.

handlar det sällan om till exempel de med lägre färdigheter i det etablerade språket, eller de som inte delar offentlighetens habitus.³⁹

I den offentliga debatten sägs ofta att ett av konstens och kulturens största värden är att det är i konsten som ett samhälle speglar sig och får syn på sig självt. Givet habituskritiken blir följdfrågan vilken del av samhället som ser sig självt i konsten.

1.5.1.1 Sammanfattningsvis

Kulturinstitutioner har rätt att själva bestämma över sitt utbud, men ska säkerställa att det som presenteras är logistiskt, geografiskt och relationellt tillgängligt för alla.

1.6 Delaktighet

Som tidigare citerats används enligt Kulturanalys ”delaktighet som ett begrepp för att belysa aspekter på deltagande som handlar om inflytande och eget skapande.” (2023:2, s. 27). Delaktighetsperspektivet kan sammanfattas som en ambition att göra kulturinstitutioner mer representativa, demokratiska och tillgängliga. Genom att erbjuda en annan roll än den som passiv mottagare eller kulturkonsument tänker man sig att kulturen kan bli relevant för fler än de redan invigda.⁴⁰

Delaktighet kräver enligt många av dess förespråkare att såväl deltagare som institution deltar i ett gemensamt och delvis öppet skapande. Det kräver att institutionen är beredd att lära och förändras och inte bara se sig som ett bildningsinstrument för andra. En inbjudan till delaktighet måste relatera till besökarnas egna erfarenheter. Det gör att delaktighet ofta är förknippat med ett samtidsfokus. Vidare kräver ett fungerande delaktighetsarbete att institutionen möter besökarna som självständiga och kompetenta personer med specifika behov och önskningar. Självfallet blir det stor skillnad mellan olika konststarters och kulturformers arbete med delaktighet.⁴¹ Inom museisfären sammanfattas det ofta som att rikta blicken från sitt ämnesområde till besökarna, och att tänka på museet som en kommunikationsplats, mötesplats, knutpunkt, kunskapsresurs, eller ett torg.⁴²

1.6.1.1 Sammanfattningsvis

Delaktighet handlar om att ge deltagarna inflytande i verksamhetens utformning och utrymme för eget skapande. Det kräver därmed mer

³⁹ Büchel, *Repräsentation – Partizipation – Zugänglichkeit*.

⁴⁰ Lindström Sol, Sofia, *Delaktighet i kulturpolitiken*, Göteborgs Stads kulturförvaltning, 2021.

⁴¹ Lindström Sol, Sofia, *Delaktighet i kulturpolitiken*, Eriksson, B., Houlberg Rung, M., & Scott Sørensen, A. red. *Kunst, Kultur og Deltagelse*. Aarhus Universitetsforlag, 2019.

⁴² Susanne Geller, Angela Jannelli, Martin Handschin, Sibylle Lichtensteiger, ”Das partizipative Museum” i dens *Das partizipative Museum zwischen Teilhabe und User Generated Content: Neue Anforderungen an kulturhistorische Ausstellungen*, Transcript verlag, 2012.

genomgripande engagemang från kulturverksamheterna än att skapa tillgänglighet eller att bredda publiken.

1.7 Publikutveckling och relevans

Ett sätt att ta sig an det kulturpolitiska delaktighetsmålet är att arbeta med publikutveckling. Publikutvecklingsperspektivet tar fasta på att ett breddat deltagande måste utgå från publikens egna behov och drivkrafter. Det kräver att kulturinstitutioner har publiken i fokus i sin verksamhet, och att man skaffar sig bättre kunskap om vilka ens nuvarande och potentiella publik är. Termen publikutveckling kommer från marknads- och kommunikationshåll och har ibland uppfattats som begränsad till en kommersiell relation till deltagarna. Men under de senaste decennierna har allt fler inom kultursektorn börjat se fördelar med att ta inspiration även från dem som kanske framför allt har ekonomiska motiv bakom sin vilja att nå sin publik.⁴³

Publikutvecklingsperspektivet tydliggör att kulturinstitutioner för att vara relevanta för publiken måste erbjuda ett innehåll som är meningsfullt för dem. Förutom att vara meningsfullt har relevans med möjligheter att göra. Det som inte ligger inom en potentiell besökares räckvidd är inte relevant, även om det kan vara meningsfullt och intressant. Som Nina Simon uttrycker det: ”Relevans är en övning i empati – att förstå vad som betyder något för din tilltänkta publik, inte vad som betyder något för dig själv.”⁴⁴

Re: Publik, som är en verksamhet inom Kulturförvaltningen i Västra Götaland, listar och definierar ett antal centrala begrepp inom publikutveckling. *Publik* syftar på alla som kommer i kontakt med den aktuella kulturaktiviteten, medan *publikutveckling* syftar på ”all aktivitet som syftar till att fördjupa publikens deltagande, nå fler eller nå ny publik till kultursektorn.” För att lära känna sin publik arbetar allt fler inom publikutveckling med olika metoder och modeller, tex *segmentering*, som syftar till att ”dela upp människor med liknande inställning och behov i målgrupper.” *Målgrupp* är således ”en grupp människor som har något gemensamt och ofta reagerar på ungefär samma sätt på [institutionens] val av strategi, budskap, tonläge och kommunikationsmetod.”⁴⁵

Nedan ges två exempel på metoder för publikutveckling: kultursegmentsmodell och ACED-metoden.

1.7.1 Kultursegment

Konsultföretaget Morris Hargreaves McIntyre har i sitt verktyg *Culture Segments* delat upp kulturpubliken i åtta olika grupperingar som samlar människor med liknande bevekelsegrunder och värderingar, och som

⁴³ *Publik: En antologi om konst, kultur och utveckling*, Kultur i Väst, 2018.

⁴⁴ Nina Simon, *Konsten att vara relevant*, Nätverkstan, 2023, s. 41.

⁴⁵ <https://www.guidepublikutveckling.se/main/ordlista>

utifrån dessa söker olika saker i en kulturupplevelse. De åtta publiksegmenten benämns och beskrivs som:

bekräftelse (egna identiteten, högre mål, kvalitetstid, förbättring),
tradition (mogna, kulturarv, nostalgi),
underhållning (konsumtionsfokuserade, populärorienterade, fritid, mainstream),
självförverkligande (kräsna, spontana, oberoende, sofistikerade),
gemenskap (mottagliga, självsäkra, uttrycksfulla),
fördjupning (bildat familj, självförsörjande, fokuserade, tillfreds),
avkoppling (upptagna, ambitiösa, prioriterande, längtansfulla), och
äventyr (aktiva, experimentella, upptäcktsorienterade, moderna).⁴⁶

Att förstå sin publik utifrån segment gör det lättare att ta fram strategier för att nå ut till dem som potentiellt är intresserade av ens verksamhet. Segmentperspektivet går bra ihop med en tolkning av delaktighetsmålet som ett uppdrag att bredda deltagandet till just kulturaktiviteter. Det ifrågasätter också föreställningar om att breddat deltagande skulle handla om att vända sig till utpekade geografiska områden eller demografiska grupper. Eller snarare: även de som av geografiska och demografiska orsaker är underrepresenterade har olika drivkrafter och värderingar och måste därmed engageras på olika sätt. Alla segment finns överallt, även om vissa segment har högre förekomst i vissa länder, områden och demografiska grupper.⁴⁷ Även om det finns dimensioner av de kulturella segmenten som kan förefalla röra sig inom ett etablerat habitus med högt kulturellt kapital försöker metoden komma bortom kulturella uttryck eller specifika konstformer och snarare förstå människors drivkrafter.

1.7.2 ACED – publikcentrerad upplevelsedesign

Ett populärt alternativ till att arbeta med publiksegment är att förstå sin publik med hjälp av personas. Persona ingår i den metod som kallas publikcentrerad upplevelsedesign (förkortat via engelskan till ACED). ACED utgår som namnet visar från så kallat designtänkande. Det är en metod som utvecklades i USA i början av 00-talet för att applicera designfältets sätt att tänka, arbeta och angripa problem. Huvudsyftet är att etablera ett användarcentrerat perspektiv och utifrån publikens behov och önskningar experimentera, visualisera och skapa prototyper för att snabbt kunna testa idéer och koncept tillsammans med användarna.

Ofta beskrivs designtänkande utifrån fem steg. Först (1) måste man sätta sig in i sina användares behov genom att ge sig ut och prata med dem, för att sedan (2) sammanställa och definiera behoven. Inom ACED sammanfattas användarbehoven alltså med hjälp av en eller flera personas

⁴⁶ Andrew McIntyre & Joss Luckin, "En heltäckande bild av den svenska kulturmarknaden" i *Publik*. Översättningarna av segmenten anpassade i enlighet med hur de presenteras på

<https://www.mhminsight.com/culture-segments/>
⁴⁷ <https://www.mhminsight.com/culture-segments/>

som representerar en idealtypisk användare. Därefter gäller det att (3) generera idéer som skulle kunna tillfredsställa de valda personans behov. Idéerna utvärderas genom (4) skapandet av enkla och testbara prototyper, som sedan (5) testas i flera omgångar (itereringar) på faktiska användare för att anpassas innan det resulterar i en färdig utformning. Som i alla innovationsprocesser gäller det att gå fram och tillbaka längs designkedjan för att se vilka lösningar som bäst tillfredsställer användarnas behov och leder till breddat deltagande.⁴⁸ Att verkligen sätta publikens behov i fokus handlar i praktiken ofta lika mycket om organisationsutveckling som om publikutveckling.

---

⁴⁸ https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Activities_2017-2021/Webinars/NEMO_Webinar_Adeste_09-2021.pdf

2 ETT KOMMUNALT PERSPEKTIV PÅ BREDDAT DELTAGANDE

Kulturpolitik bedrivs förutom på den hittills refererade statliga nivån också kommunalt och regionalt. Kultur är ett delat politiskt ansvar och ett exempel på flernivåstyrelse. Dessutom bedrivs kulturpolitik på europeisk nivå inom EU och internationellt inom Unesco. Frågan är om det gör någon skillnad för förståelsen av breddat deltagande?

Kommunallagen (2019:835, kap. 2:1) säger att ”Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar.”

I kapitel 6:6 förklaras att de kommunala eller regionala ”nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.”

Inom kulturpolitiken uttolkar Sveriges kommuner och regioner (SKR) detta som att: ”Kulturpolitiken ger ramar för hur de offentliga medlen kan användas men den ska inte vara involverad i konstnärliga eller innehållsmässiga beslut.”⁴⁹ I samma positionspapper från 2015 skriver SKR att ”de delar av kulturlivet som arbetar på offentliga uppdrag och medel kan bidra till demokratiutveckling, integration, tillgänglighet och mångfald mer aktivt än vad som sker idag. Kommuner och landsting/regioner behöver arbeta för detta.”

Kultur förväntas bidra till ”demokrati, hälsa och välbefinnande, ekonomisk tillväxt, social utveckling, inkludering, mänskliga rättigheter, integration, den lokala och nationella sammanhållningen, miljön (exempelvis klimatet) och regioners och kommuners platsutveckling och attraktivitet.”⁵⁰ Samtidigt säger den rådande kulturpolitiska propositionen att:

Utgångspunkten för kulturpolitiken är kulturens egenvärde och roll i samhället. Värdet av en rik och mångsidig kultur som ges utrymme att utvecklas och som är tillgänglig för alla är i sig en fullt tillräcklig anledning för statens engagemang. Kulturpolitikens legitimitet behöver inte sökas i de eventuella effekter den får i förhållande till andra politiska målsättningar.⁵¹

Kulturverksamheter kan vara viktiga aktörer i förverkligandet av kommunala demokrati- och integrationsmål. Det är dock viktigt att

⁴⁹ Kulturpolitiskt positionspapper, SKR, 2015, s. 10.

⁵⁰ Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen, Kulturanalys, 2024.

⁵¹ Proposition 2009/10:3, s. 17.

kulturens bidrag till dessa mål inte formuleras på ett sätt som inkräktar på kulturpolitikens betoning av konstnärlig frihet och armlängds avstånd mellan politik och kultur.

2.1 Segregation, inkludering och integration

Det är framför allt inom regional och kommunal politik som det kulturpolitiska arbetet för breddat deltagande kopplas samman med bredare socialpolitiska begrepp som inkludering och integration. *Inkludering* är enligt NE att ”låta ingå som del (i viss grupp)”, medan *integration* handlar om ”en sammansmältning av olikartade delar till en helhet (ofta med tonvikt på utjämning av skillnader)”. Dessa två förekommer ofta i motsats till termen *segregation* som enligt NE betyder ”lagfäst samhällelig uppdelning i (vissa) olika befolkningsgrupper särsk. efter ras e.d.; vanl. åtföljd av diskriminering av minst en grupp”.⁵² Även ordboken ser emellertid att termen segregation också används för uppdelning och diskriminering som snarare står i motsats till lagfäst politik som kulturens delaktighetsmål. Termen segregation är vanligast inom bostadspolitiken, där Boverkets rapport *Segregationsbarometern* definierar det som att:

Segregation handlar om att människor lever och verkar separerade från varandra. Det kan handla om uppdelning av individer utifrån socioekonomisk status, etnicitet eller demografi. Ofta är uppdelningen geografisk, det vill säga att olika grupper lever och verkar på olika platser och riskerar att inte mötas.

Segregationsbarometern utgår från den socioekonomiska boendesegregationen. Segregation är relationell och utvecklas över tid. Den går därför också att påverka.⁵³

Inom segregationsforskning brukar man skilja mellan demografisk, socioekonomisk och etnisk segregation. Den socioekonomiska dimensionen framstår oftast som den underliggande faktorn bakom ett samhälles segregationsmönster. Boende i socioekonomiskt svaga områden har generellt sämre livsmöjligheter och sämre skolresultat, utbildningsnivå, möjligheter på arbetsmarknad, hälsa och levnadsvanor.⁵⁴ I SOU *Kultursamhället* menar man därför att arbetet för breddat deltagande är viktigt för att motverka detta och i stället ”bidra till ökad integration, social sammanhållning och motverka segregation.”⁵⁵ Mot detta kunde man kanske invända att människor kan fortsätta leva och verka separerade från varandra, till trots av att de tar del av samma kulturutbud. Visst har det positiva effekter att människor med olika bakgrund tar del av samma saker. Men för att det breddade deltagandet också ska leda till integration måste

⁵² Nationalencyklopedins svenska ordbok, www.ne.se

⁵³ <https://segregationsbarometern.boverket.se/ordlista/#>

⁵⁴ Andersson, Roger, Franzén, Mats, Hedman, Lina & Lindberg Hans, *Segregation: Vad menas och hur mäts den?*, Forte Forskning i korthet, 2017, s. 4-7.

⁵⁵ SOU 2023:58, *Kultursamhället*, s. 296.

kanske kulturaktiviteten också skapa praktiska möjligheter att faktiskt mötas annat än i dörren.

I en granskning av relationen mellan samhällsförändring och konstnärlig frihet konstaterade Kulturanalys att ”självständighetsmålet har (...) en mer undanskymd roll i de kommunala styrdokumenterna, medan det i större utsträckning går att hävda att kommunerna relaterar sin kulturpolitik till samhällsmålet.”⁵⁶

2.1.1.1 Sammanfattningsvis

Breddat deltagande i kultur kan bidra till att bryta segregation genom att öppna fler livsmöjligheter. Detta får enligt de kulturpolitiska målen inte bli överordnat eller inkräkta på kulturens självständighet. Kulturpolitikens ansvar stannar vid att bredda deltagandet i kultur, vilket inte motsäger att detta har belagda och goda effekter också på socialpolitiska mål.

2.1.2 Tillit och trygghet

Segregationsfrågan innehåller också medborgarnas lika möjligheter att känna tillit och trygghet i samhället. Tillit kan, som av *Institutet för forskning om mångreligiositet och sekularitet*, delas i *generell tillit* (till människor och institutioner i allmänhet), *partikulär tillit* (till enskilda personer eller institutioner) och *lokalsamhällestillit* (tillit till dem i det egna lokalsamhället). Tillit är inte alltid ömsesidig. En part kan känna tillit samtidigt som motparten saknar tillit. I Sverige finns de största skillnaderna i tillit på lokalsamhällsnivå. För att skapa större tillit till offentliga institutioner måste invånarna känna att institutionerna litar på dem.⁵⁷

Trygghet kan definieras utifrån de tre dimensionerna kognitiv, affektiv och beteendemässig trygghet. Det kulturinstitutioner kan bidra till är framför allt att ge möjlighet för folk att fördjupa sin förståelse kring allas rätt till trygghet, samt att trygghet inte är det samma som likriktning eller frånvaro av skav. Det kan i sin tur göra det lättare att avslöja dem som vill frammana ogrundade känslor av otrygghet. Faktisk trygghet är i första hand ett resultat av hårdare faktorer i människors livsmiljö.

Som Kulturanalys framhåller varken kan eller bör kultur avkrävas några avgörande insatser för att förändra boendesegregationen eller de socioekonomiska klyftorna i samhället. Kultur kan i någon mån erbjuda dem som riskerar att lockas att ställa sig bredvid samhället en alternativ identitet och livsstil. Det finns överlappningar mellan brist på tillit och trygghet och etnisk och annan kulturell segregation. Människor behöver mötas och uppleva varandras mänsklighet för att tillit ska kunna uppstå.

⁵⁶ *Så fri är konsten*, s. 213.

⁵⁷ Henrik Ohlsson, *Samverkan för trygghet och tillit i utsatta områden i Malmö*, IMS rapportserie 7, 2023, s. 13.

Det är ett sätt att uttrycka den integrationsfrämjande aspekten av delaktighetsmålet. Här kan kulturinstitutioner ha en roll.

2.1.3 Delaktighetstrappan

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram en delaktighetstrappa för att hjälpa politik och förvaltningar att bättre förstå och formulera sig kring medborgardeltagande och att utforma bättre metoder. De fem stegen i trappan är, i stigande ordning: information, konsultation, dialog, inflytande och medbeslutande. Ett annat sätt att uttrycka det är att medborgarna på respektive nivå kan förvänta sig att få veta, tycka, resonera, genomföra eller bestämma. Här blir det tydligt att medborgardelaktighet handlar om politiska beslutsprocesser och därmed är något delvis annat än breddat deltagande i kulturen.

Deltagande i klassiska kulturevenemang hamnar på delaktighetstrappans lägsta nivå. Ändå är det svårt att beskriva ett besök vid en konsert eller föreställning som information och att få veta något, samtidigt som det ju stämmer att deltagarna sällan konsulteras eller får vara med och resonera om det konstnärliga innehållet.⁵⁸ Däremot används delaktighetstrappan av såväl museer som teatrar och andra kulturinstitutioner när de väljer att göra publik eller intressenter delaktiga i utformningen av utbudet.

En alternativ delaktighetsmodell har i stället för en trappa formen av en kub. Genom att fråga vilka som får delta, hur mötet är organiserat och hur det ska komma till beslut läggs ytterligare två dimensioner till modellen.⁵⁹ Här är det än tydligare att delaktighet syftar till att stärka medborgarnas delaktighet i demokratiska processer. Det kulturpolitiska målet att konsten och kulturen ska vara en fri och obunden kraft i samhället utgår snarare från att kultur ska vara en kraft som stärker medborgarnas egenmakt och förmåga att vara delaktiga i samhället. Institutionell kulturverksamhet är inte något som utomstående är delaktiga i som medborgare med demokratiska rättigheter. Kulturpolitikens delaktighetsmål i allmänhet och museipolitikens i synnerhet liknar utbildningspolitikens syfte att stärka medborgarnas demokratiska förmågor och ställning i samhällslivet.⁶⁰

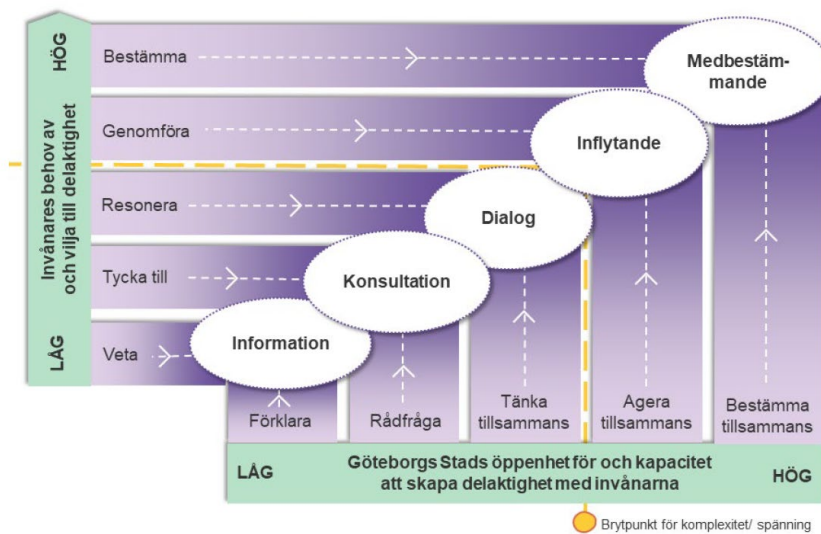
Göteborgs Stad har en egen delaktighetskarta som presenteras i stadens *Handbok i medborgarinflytande*. Delaktighetskartan är en annan utveckling av SKR:s delaktighetstrappa. SKR:s trappa utgår från kommunernas perspektiv och klargör hur mycket och vilket inflytande man vill dela med sig. Göteborgs Stads karta lägger till en vertikal axel där invånarnas vilja till och behov av delaktighet beskrivs. På så sätt skapas ett slags

⁵⁸ Pål Castell, "Stegen och trappan: olika syn på deltagande", i Jenny Stenberg (red.) *Framtiden är redan här: Hur invånare kan bli medskapare i stadens utveckling*, Chalmers tekniska högskola, 2013.

⁵⁹ Emma Corkhill "Stegen och kuben: vad döljer sig bakom medborgardialogen?" i Stenberg. ⁶⁰ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/utbildning-for-vuxna/mal-for-utbildning-for-vuxna/>

linjediagram där invånarnas och kommunens delaktighetssträvanden möts i en matchningspunkt för varje trappsteg.

Här blir det tydligare än i andra modeller att det är två självständiga parter som möts för att uppfylla sina respektive behov av och vilja till delaktighet. Om bara en part söker delaktighet fungerar det helt enkelt inte. Om parterna har olika förväntningar på graden av delaktighet fungerar det inte heller.⁶¹

2.2 Breddat deltagande i Göteborgs Stads styrande dokument

Samtliga nämnder i Göteborgs Stad har i sina reglementen §5 i uppdrag att ”aktivt arbeta med och skapa förutsättningar för demokratisk delaktighet och inflytande i nämndens verksamhet för kommunens invånare och andra grupper som berörs av verksamheten.”

I *Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018-2026* betonas att barn och unga är prioriterade även i den kommunala politiken kring kulturdeltagande.

Göteborgs Stad ska på ett inkluderande och icke-diskriminerande sätt värna allas rätt till en meningsfull fritid. Ett brett utbud av idrotts- och föreningsaktiviteter är viktigt för att fånga upp barns och ungas intressen och främja deras utveckling samt stärka deras sociala deltagande. De aktiviteter som erbjuds ska vara möjliga att delta i, även för människor som har begränsade ekonomiska resurser och funktionsnedsättning. Göteborgs Stad ska analysera och synliggöra vilka grupper av göteborgare som staden inte når ut till med sitt kultur- och fritidsutbud.⁶²

⁶¹ *Handbok i medborgarinflytande: Din guide för att arbeta med dialog*, första upplagan, Förvaltningen för demokrati och medborgarservice, 2024.

⁶² *Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018-2026*, s.12.

I *Göteborgs Stads Barnrättsplan 2022-2024* förklaras att barns rättigheter är det samma som mänskliga rättigheter. Mänskliga rättigheter förklaras också vara universella, samverkande och odelbara. Det betyder att det inte går att lyfta fram någon rättighet som viktigare än andra. Beteckningen barn avser i politiska sammanhang människor under 18 år. Göteborgs Stad ska genom sina verksamheter förverkliga enskildas rättigheter. ”Förgivettagna föreställningar om dem staden är till för behöver synliggöras så att staden på ett normmedvetet sätt kan möta allas olikheter och erbjuda likvärdig service.”⁶³ Att uppfylla barns rättigheter idag ses som en viktig (och positiv) påverkan på framtidens samhälle. Barnrättsplanen lyfter fram kompetens om barnrätt och barns livsvillkor som en avgörande faktor för att bättre uppfylla barns rätt. Planen innehåller även insatser för att utveckla metoder för barns delaktighet, anpassade utifrån barns olika förutsättningar och livsvillkor.⁶⁴

I *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026* ligger fokus på hur ”personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga utan diskriminering, på lika villkor som andra”.⁶⁵ I enlighet med FN:s och statens utformning av funktionshindersfrågan bryts delaktighet här ner i fyra områden: ”principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet och att förebygga och motverka diskriminering”.⁶⁶

2.2.1.1 Sammanfattningsvis

Styrande dokument i Göteborgs Stad pekar på alla nämnders och bolags ansvar för att bidra till ett mer jämlikt Göteborg, barn och ungas rättigheter och full delaktighet för funktionsvarierade. Målet är att öka demokratisk delaktighet och medborgarnas inflytande i verksamheterna.

2.3 Konsthallar och breddat deltagande

Var en verksamhet ligger spelar en viktig roll både för hur fysiskt lättillgänglig den är och vilkas deltagande som prioriteras. Detta är synligt i Göteborgs Konsthalls omlokalisering från Götaplatsen i centrum till det gamla slakthusområdet i Gamlestan: ”för att ge Göteborg en mer tillgänglig mötesplats för samtida konst.” Det är slående att det inte finns något resonemang om konsthallar varken i Kulturanalys *Så fri är konsten* eller Kulturrådets *Möjligheter, utmaningar, metoder* om breddat deltagande. När det kommer till samtidskonst visar *Så fri är konsten* att det finns

⁶³ *Göteborgs Stads Barnrättsplan 2022-2024*, s. 6.

⁶⁴ Under åren 2020 till 2023 hade Göteborgs Stad också en Plan för barn- och ungakultur, vars perspektiv framåt bärs dels av just Barnrättsplanen, dels av Göteborgs Stads plan för kulturprogrammet 2023-2026. Begreppet breddat deltagande förekommer inte i barnrätts- eller barnkulturplanerna.

⁶⁵ *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026*, s. 5.

⁶⁶ *Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026*, s. 6.

uppfattningar om en snäv ”utmanande samtidskonst” som ställs mot mer folkliga och därmed bredare kulturformer. Krav på samtidskonsten att ändra sitt innehåll med argumentet att det skulle bredda deltagandet av vissa grupper i samhället beskrivs av Kulturanalys som otillbörlig politisk styrning.⁶⁷ Till skillnad från museer och bibliotek regleras inte offentliga konsthallar av någon särskild ramlag. Förutom de ovan redovisade paragraferna kan kommunallagens så kallade likställighetsprincip nämnas ”Kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat (§3).”

---

⁶⁷ *Så fri är konsten*, s. 206ff.

3 MUSEER OCH BREDDAT DELTAGANDE

Fyra av fem verksamheter inom Göteborgs museer och konsthall är museer. De regleras av en statlig museipolitik, som är en del av kulturavspolitiken som i sin tur är en del av kulturpolitiken. Museipolitiken regleras av Museilagen.

I museilagen finns ingen särskild uppmärksamhet på barn och unga. I författningskommentarerna förklaras ”att museerna kontinuerligt bör säkerställa att de verkligen är öppna för allas deltagande och att de bör anpassa sitt tilltal till olika gruppers förutsättningar och behov. Saken rör alla olika publikgrupper. Vilka faktiska åtgärder som vidtas för att nå målet måste vara upp till museerna att besluta.”⁶⁸

3.1.1 Museer som kunskapsinstitutioner

Till skillnad från det breda kulturpolitiska fältet betonar museilagen i fler paragrafer även att museer är kunskapsinstitutioner (tillagda kursiveringar):

4 § Ett museum ska utifrån sitt *ämnesområde* bidra till samhället och dess utveckling genom att främja *kunskap*, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

5 § Museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens *innehåll*.

6 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara *kunskapsbaserad* och präglas av *allsidighet* och *öppenhet*.

7 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara *tillgänglig* för alla och *anpassad* till användarnas olika förutsättningar.

I sammanhanget är det viktigt att notera att Sverige inte har någon samlad kunskapspolitik. Bibliotek, medie- och informationskunnighet sorterar liksom museerna inom kulturpolitiken, medan folkbildning hanteras av utbildningsdepartementet. Demokrati och mänskliga rättigheter är ett delat ansvar för arbetsmarknadsdepartementet, kulturdepartementet, justitiedepartementet och utrikesdepartementet.

Förutom skola och utbildning behöver ett samhälle skapa möjligheter för ett livslångt och friare lärande. Idéhistorikern Sverker Sörlin argumenterar i boken *Till bildningens försvar* för att ”vi behöver gemensam kunskap för att kunna leva tillsammans”. Utan delade kunskaper är det svårt att förstå varandra och att fatta gemensamma beslut. En grundläggande och delad förståelse av samhället är en förutsättning för ett gemensamt ansvarstagande för dess utveckling. Det handlar enligt Sörlin i högre grad

---

⁶⁸ Prop. 2016/17:116, s. 102-103.

just om kunskap och bildning än om det vagare och mer svårfångade 'värderingar'.⁶⁹ Även om Sörlin främst är engagerad i folkbildningens bidrag på detta område är hans argument gångbara även för museer och konsthallar. Det viktiga argumentet från folkbildningen är just att det inte bara handlar om den enskildes förmåga till medie- och informationskritik eller livslångt lärande, utan också om den delade kunskapen.

Museernas kunskapsuppdrag ger en delvis annan inramning av arbetet med breddat deltagande än för kulturinstitutioner generellt. Förutom att tillämpa metoder som kultursegment, personas eller relevansperspektiv måste innehållets kunskapsdimensioner beaktas. Det tydliggör att det är samlingarna och kunskapen om dessa som ska göras tillgängligt och relevant för alla. Det balanserar de argument som oroar sig för att arbetet för breddat deltagande leder till marknadifiering, edutainment och en förflockning av kunskapsuppdraget.⁷⁰

3.1.1.1 Sammanfattningsvis

Museernas kunskapsuppdrag ligger till grund för arbetet med breddat deltagande. Det tydliggör att museer ska erbjuda alla att ta del i verksamhet som utgår från deras respektive ämnesområden. Även om lagen inte omfattar konsthallar finns det inget som hindrar att se även en konsthall som en kunskapsinstitution med ett eget ämnesområde.

3.1.2 Vidgad publik

Riksantikvarieämbetet menar i sin rapport *Att vidga sin publik handlar om att vidga sig själv* "att idéer om folkbildning alltid funnits i museernas grundvalar och att vad som ändrats över tid inom museiprofessionen inte är ett ökat fokus på publiken utan snarare en ändrad syn på publiken."⁷¹ Samtidigt har museerna med detta förändrade fokus också skaffat sig bättre kunskaper om vilka som inte tar del av museernas utbud. De generella dragen är som redan redovisats både konstanta och väl kända. RAÄ:s rapport från 2018 slår fast att det på lokal nivå "är en framgångsfaktor att lära känna den önskade publikens behov och önskemål".⁷²

För att kunna leva upp till den önskade publikens behov och önskemål måste museerna vara beredda att förändra utbud, tilltal och öppettider. Rapporten kartlägger hur museer genom nya slags aktiviteter på andra platser än de egna, eller användning av sociala medier, arbetat för att bli mer synliga för dem man vill nå. Det allra vanligaste sättet att försöka nå breddade publikgrupper är att vända sig till skolan och därigenom nå "alla". Andra åtgärder för att bredda deltagandet som svenska museer

⁶⁹ Sverker Sörlin, *Till bildningens försvar: Den svåra konsten att veta tillsammans*, Natur och kultur, 2019, ffa. Kap 4.

⁷⁰ Karin M. Ekström (red.) *Museum marketization: Cultural institutions in the neoliberal era*, Routledge, 2020, Lizette Gradén & Tom O'Dell, *Hip heritage and museum practices in contemporary hybrid markets*, Routledge, 2023.

⁷¹ *Att vidga sin publik handlar om att vidga sig själv*, Riksantikvarieämbetets utgivning, 2018, s. 8.

⁷² *Att vidga sin publik*, s. 9.

genomfört är att försöka bredda innehållet i sitt utbud så att det representerar de saknade målgrupperna bättre. Några har också valt att arbeta med ett förändrat bemötande för att tydligare välkomna alla. Det kan även innebära att anpassa öppettiderna efter besökarnas behov och önskemål.

Bara tre procent av de museer som ingick i RAÄ:s studie om breddat deltagande svarade att de arbetade utifrån en strategi för uppsökande arbete utanför museet för att vidga sin publik. De som gjorde detta fann dock strategin framgångsrik.⁷³ Lika ovanligt, och lika framgångsrikt, var det att arbeta strategiskt med medskapande för att nå breddade målgrupper.⁷⁴ Den enda procent som svarat att de arbetat med breddad rekrytering som väg till breddat deltagande såg det inte som en så framgångsrik åtgärd.⁷⁵

Rapporten konstaterar utan vidare analys att: ”Medan forskningen ofta framhåller att museernas främsta hinder för att vidga publiken är av intern karaktär så lyfter museerna i vår enkät i första hand fram olika externa eller resursrelaterade faktorer.”⁷⁶ Det kunde ju också uttryckas som att museerna inte arbetar forskningsbaserat och trots belägg för motsatsen fortsätter att utgå från att problemet att nå breddat deltagande ligger hos andra än dem själva.

3.1.3 Uppsökande delaktighet

Den brittiska museiforskaren Nuala Morse har visat hur museers delaktighetssträvan oftast varit mer inriktad på egen utveckling än verkligt stärkande av de inbjudna deltagarna. Museernas arbete har framför allt utgått från deras egna behov av representation och legitimitet. Hon visar också på hur ett radikalt delaktighetsperspektiv som sätter icke-privilegierade gruppers behov i centrum kan vara svårt att förena med museers uppdrag att vårda föremål och historia. Det vill säga en slags version av den tidigare uppmärksammade motsättningen mellan delaktighet och självständighet.

Museers utvärderingar av delaktighet har kommit att fastna i frågan om vem som har bidragit till resultatet, menar Morse. Denna bidragslogik leder till ett fokus på representationsfrågor och därmed till en målsökande samverkan med prioriterade målgrupper man vill få representerade i museet. Museerna lovar dessutom i sin önskan om breddad representation nästan alltid för mycket, vilket är som upplagt för att skapa besvikelse i alla led.⁷⁷

---

⁷³ Att vidga sin publik, s. 62.

⁷⁴ Att vidga sin publik, s. 65.

⁷⁵ Att vidga sin publik, s. 71.

⁷⁶ Att vidga sin publik, s. 90.

⁷⁷ Nuala Morse, *The museum as a place of social care*, Routledge, 2021.

Den slags delaktighet tenderar också att bli projekt driven och svår att integrera som en del av museernas löpande verksamhet.

Enligt museiforskaren Graham Black behöver museer omforma sig inifrån och ut för att verkligen kunna bredda deltagandet i sina verksamheter. En fungerande tillgänglighet som får även de museiovana att känna sig välkomna kräver god förhandsinformation; en varm och stödjande atmosfär; tydlig skyltning och vägledning på plats; samma fysiska tillgänglighet för alla till alla delar så att besökande grupper kan hålla ihop; och gott om sittplatser.

Alla i personalen måste ha insikt om den makt och de privilegier (habitus och kulturellt kapital) som präglar museer som institutioner och som gör många obekväma där. Museer måste aktivt stödja olikhet och bjuda in olika livssyner. Det krävs öppettider som överensstämmer med när folk faktiskt kan komma. Det krävs också att alla anställda är utbildade för att ta emot alla besökare, och att alla blir aktivt välkomnade när de kommer. Dessutom bör man ha ett bra och billigt kafé, säger Black.

Innehållet behöver svara mot olika erfarenheter och intressen. Ett sätt är att ha regelbundna aktiviteter för att visa på bredd och djup, och släppa fram olika röster. Det är viktigt att man, inte minst som ovan besökare, får välja sin egen grad av engagemang. När och om besökarna vill behöver det finnas personal att fråga och samtala med. För att alla ska känna sig välkomna behöver alla se att det finns andra människor där som på något sätt representerar deras erfarenheter, bakgrund och intressen.⁷⁸

3.1.4 Social omsorg

Nuala Morse menar att museer snarare än att bjuda in utvalda grupper till delaktighetsprojekt bör utveckla sin generella omsorg för lokalsamhället. Museer arbetar redan med omsorg, säger Morse: omsorg om föremål; omsorg om berättelser; omsorg om teman; omsorg om människor; omsorg om gemenskaper; omsorg om anställda; omsorg om samtiden och det förflutna; och omsorg om framtiden. Omsorgsperspektivet löser upp motsättningen mellan att göra något *för* andra, eller att göra det *med* andra. En omsorgslogik kan enligt Morse frigöra det inkluderingsperspektiv som fastnat i att arbeta med delaktighet utifrån en bidragslogik, och som inte heller lyckats skapa något väsentligt breddat deltagande.

Även om omsorg har ett tydligt ursprung i vården har det på senare år blivit ett viktigt perspektiv inom bland annat etik, geografi och vetenskapsstudier. Omsorg förstås då som ett proaktivt intresse för en annans välbefinnande som får praktiskt uttryck. Omsorg är alltid i relation till någon eller något. Det är därmed i grunden relationellt i så måtto att omsorgen handlar om att möta den andras intressen och behov. Inom

---

⁷⁸ Graham Black, *Museums and the challenge of change: Old institutions in a new world*, Routledge, 2021, s. 82-83.

vården är det också tydligt att omsorg inte bara är en känsla, utan en professionell färdighet som kan läras och tränas. Morse talar om museer som platser för social omsorg. Omsorgens grundförutsättning är att skapa en miljö och situation som känns säker, trygg och välkomnande. Omsorgsarbetet inbegriper en uppövad förmåga att uppfatta den andras behov och en känsla av ansvar för att möta dessa behov. Ett museums omsorg om lokalsamhällets välbefinnande behöver däremot inte nödvändigtvis handla om att få alla invånare att besöka museet.⁷⁹

3.1.5 Fem faktorer för att lyckas med breddat deltagande

De tio avgörande faktorer för att nå en genusintegrering i verksamheten som museiforskaren Wera Grahn formulerat i *Handbok för genusintegrering* har stor bäring även på annan verksamhetsutveckling. Här har de tio faktorerna anpassats och omformulerats till fem punkter för att integrera och stärka ett breddat deltagande-perspektiv i hela verksamheten.⁸⁰

1. Det är avgörande att museiledningen är engagerad, kompetent och aktivt och långsiktigt involverad i att nå ett breddat deltagande. Det gäller också att formulera en långsiktig plan.
2. För att kunna arbeta utifrån nya perspektiv måste organisationen förmå ta till sig forskningsbaserat vetande och arbeta evidensbaserat. Det finns mycket kunskap om vad som gör institutioner öppna, välkomnande och relevanta för breda målgrupper.
3. Det är också viktigt att det perspektiv som ska stärkas redan är inarbetat och känt i organisationen. Annars blir det första steget för stort. De flesta museiverksamheter har sedan den nya museologins genombrott på 1990-talet tillägnat sig ett ansvar för breddat deltagande.
4. Under en första omställningsfas kan det också vara viktigt att ha en mindre arbetsgrupp med utpekat ansvar att hela tiden utveckla tillämpningen av perspektivet. En sådan grupp kan också ha ansvar för att sprida information och kompetens såväl internt som externt.
5. För att ett breddat deltagande verkligen ska kunna slå rot och integreras i museiverksamhet, så krävs också rutiner som säkerställer att perspektivet alltid beaktas. Det gäller även i till exempel insamling, kunskapsuppbyggnad och andra delar som gör att verksamheternas alla delar blir relevanta för fler.

⁷⁹ Nuala Morse, *The museum as a place of social care*.

⁸⁰ Wera Grahn, *Genuskonstruktioner och museer: Handbok för genusintegrering*, Upplandsmuseet, 2007.

Dessa punkter är generella och måste när de tas i bruk i en specifik verksamhet preciseras i relation till ett uppdrag och till det ämne och de omständigheter och sammanhang verksamheten arbetar med.

4 ALLMÄNNA SLUTSATSER FRÅN DEL 1-3

Ju bättre museer och konsthallar är på att bredda deltagandet i sina verksamheter, desto mer bidrar dessa till att bryta segregation och skapa egenmakt och trygghet. Det bidrar i sin tur till integration. De integrationseffekter som offentlig kulturfinansiering skapar bör dock när det kommer till verksamhetsnivån fungera som ett slags *axiom*. Det betyder att verksamheterna utgår från detta samband mellan breddat deltagande och minskad segregation som ett etablerat faktum. Utifrån detta axiom kan verksamheterna koncentrera sig på att bredda deltagandet till kultur. Att betrakta kulturens samhällsvärde som ett axiom innebär inte att kulturens värde och sociala effekter är obevisbara eller tagna för givet.

I rapporter som *Kulturens värde och sociala effekter* och *Att belägga museers värde* har Kulturförvaltningen i Göteborgs Stad samlat argument och exempel som stärker detta samband. Liknande översikter över forskning kring sambandet finns i Kulturanalys Nordens rapport *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen* liksom OECD:s *The Culture Fix. Creative People, Places and Industries*. Forskning pekar samtidigt på att åsidosatta grupperns möjligheter att delta i kulturen kräver grundläggande socioekonomiska insatser snarare än projekt bara på själva kulturinstitutionerna.⁸¹ Samtidigt som kulturinstitutioner behöver arbeta mer aktivt och professionellt med att nå alla invånare lika kan detta arbete inte ersätta behovet av andra politikområdets socioekonomiskt stärkande insatser för att ge invånarna likvärdiga möjligheter att delta i kultur.

Museer och konsthallar ska arbeta för att ge alla invånare en lika tillgång till sina kunskapsbaserade, allsidiga och öppna verksamheter. Genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning stärker verksamheterna deltagarnas förmågor att vara aktiva och involverade medborgare. Museilagen säger att verksamheternas innehåll ska utgå från just detta, snarare än anpassas för att möta andra politiska mål. Museers innehåll ska vara kunskapsbaserat utifrån verksamhetens ämnesområde. Konsthallars verksamhet vilar direkt på de kulturpolitiska målen. Museilagens kunskapsfokus kan kanske för konsthallar motsvaras av uppdraget att ”främja kvalitet och konstnärlig förnyelse”. Kulturanalys rapport *Så fri är konsten* poängterar kulturens frihet och framhåller vikten av att inte låta verksamhetens perspektiv och innehåll styras enbart av deltagandemålet, eller av andra politikområdets mål. Kulturnämndens uppdrag att skapa delaktighet och inflytande i nämndens verksamheter måste således uppfyllas på ett sätt som respekterar kulturens frihet.

Rapporten *Att bredda deltagandet* pekar tydligt ut att ”hindren för breddat deltagande i kulturlivet bottnar i socioekonomiska och demografiska faktorer, geografiska avstånd, bristande logistik och en sårbar nationell

---

⁸¹ *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen*.

infrastruktur, begränsade ekonomiska resurser”.⁸² Dessa hinder ligger inte inom kulturpolitikens område. Samtidigt finns det ”en kulturpolitisk inriktning som i viss utsträckning fungerar exkluderande i relation till de skillnader som finns i befolkningens preferenser.”⁸³ Där ligger kulturinstitutionernas eget ansvar.

---

⁸² *Att bredda deltagandet*, s. 9.

⁸³ *Att bredda deltagandet*, s. 9.

5 GÖTEBORGS MUSEER OCH KONSTHALLS ARBETE MED BREDDAT DELTAGANDE

Idag besöker hälften av göteborgarna Göteborgs museer och konsthalls verksamheter. Av de som inte går anger drygt hälften att de skulle vilja, men att de endera inte har tid eller att de inte tycker att utbudet riktar sig till dem. Där kan och ska museer och konsthall göra sitt yttersta för att nå fram och vara relevanta. I den sista femtedelen av befolkningen återfinns människor som till exempel svarar att de inte är intresserade av kultur och konst och nöjda utan det; de som lever så socioekonomiskt utsatt att de först och främst behöver annan kommunal välfärd; och andra som av andra skäl står många steg från ett besök till museer eller konsthall. Oavsett varför de inte uttrycker något intresse för att delta i kulturaktiviteter är det svårt för museer och konsthall att själva nå dem.

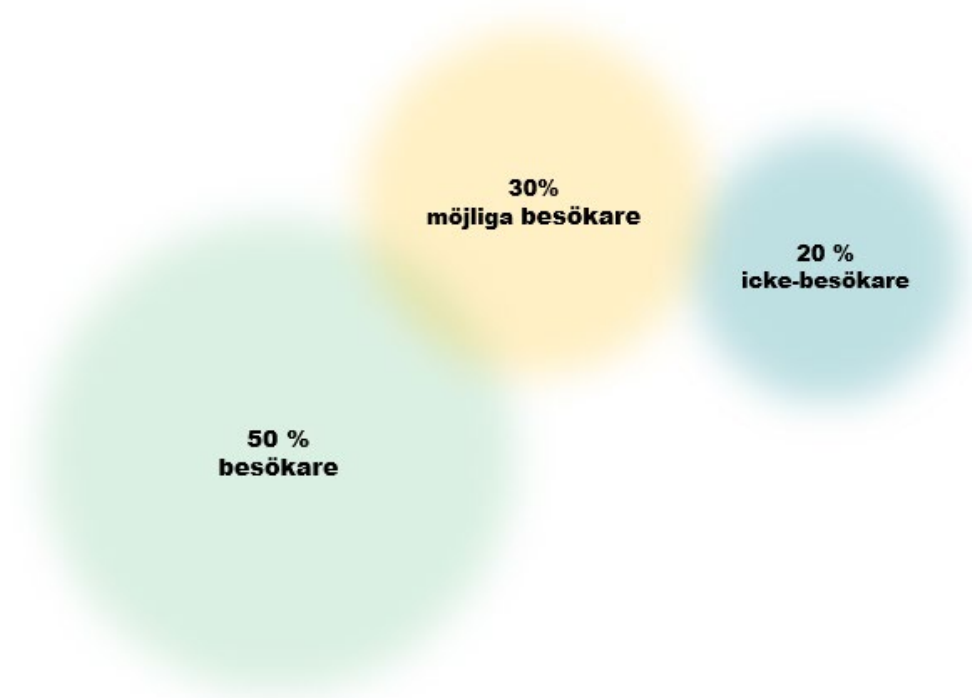
De som alls inte är intresserade ska självfallet slippa ta del av kulturutbudet, samtidigt som alla människor alltid ska vara självklart välkomna. Mer genomgripande socioekonomiskt stöd och offentliga insatser (som hör till andra politikområdets ansvar) kan och ska inte museer och konsthall själva erbjuda. Det krävs samverkan med andra offentliga institutioner och/eller intresseorganisationer för att kulturen ska kunna arbeta med de bredare socialpolitiska målen. Det ligger utanför kulturpolitikens uppdrag och finansiella ramar och är därmed inte en prioriterad del av MoK:s grunduppdrag. Vilket inte hindrar riktade och externt finansierade samverkansprojekt för att arbeta också med detta. Men redan att försöka nå alla de möjliga besökarna kräver genomgripande förändringar i tilltal, utbud och tillgänglighet.

Genom ett brett och relevant utbud av museielektioner kan och ska MoK nå alla barn- och unga i staden. Alla barn och unga är möjliga besökare. Barn och unga har också fri entré till Göteborgs museer (Konsthallen har fri entré för alla. Fet finns även, av politiken beslutad, fri entré på specifika dagar som Museernas dag och i samband med Kulturkalaset.

---

⁸⁴ Enligt Göteborgs museer och konsthalls egna attitydundersökningar.

MoKs besökare och icke-besökare kan visualiseras med en bild.

För att nå fler av 'de möjliga besökarna' är såväl Culture Segments- som ACED-metoderna användbara. Till att börja med gäller det att ha en god kunskap om vilka dessa möjliga besökare är och vad som kan få dem att delta. Sedan måste utbud, tilltal, välkomnande och kommunikation utformas så att det blir tillräckligt relevant för alla de besöksgrupper som ingår i de möjliga besökarna. Det rör allt från att ha tydliga och enkla möjligheter att köpa biljetter on-line till ett kvalitativt och relevant utbud som är tillgängligt. Det förutsätter också samverkan med aktörer som ingår i eller har etablerade relationer till målgrupper bland de möjliga besökarna. Det innebär att resurser styrs om för att arbeta mer med att utveckla målgruppsförståelse, personas och det publika erbjudandet så att det är tillräckligt relevant för de möjliga besökarna.

Som tur är börjar inte arbetet från noll. Tvärtom har MoKs verksamheter alla lång erfarenhet av att arbeta för breddat deltagande. För att se bredden hos de möjliga besökarna och vilka slags aktiviteter som kan leda till breddat deltagande kommer här ett antal exempel från verksamheterna.

5.1 Exempel från Göteborgs museer och konsthall

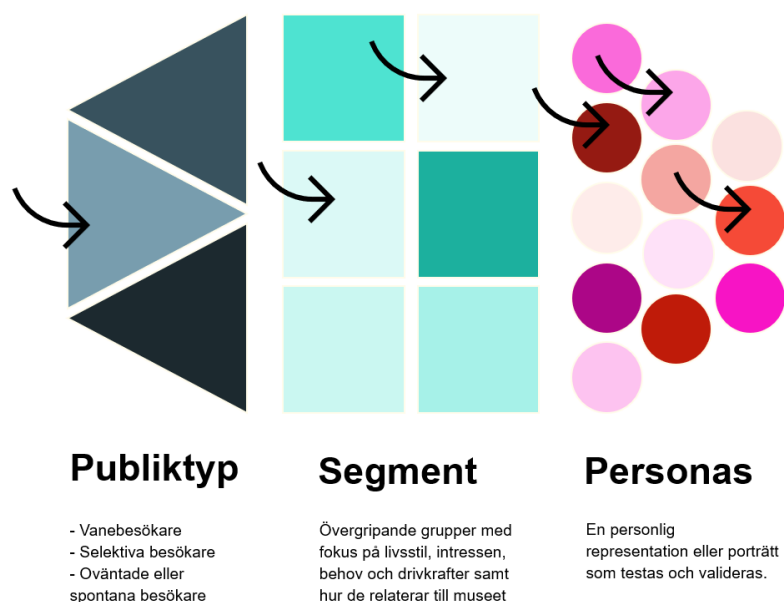
5.1.1 Målgruppsstrategi för Göteborgs Konsthall

På Göteborgs museer och konsthall har vi arbetat med en kombination av Cultural Segments och ACED. Göteborgs Konsthall har som exempel tagit fram en målgruppsstrategi för att få det publika fokuset att genomsyra verksamheten i allt från utställningar och pedagogik till projekt och program. Strategin utgår i sin tur från uppdrag, verksamhetsplan och den varumärkesplattform som togs fram 2019. Arbetet med att formulera målgrupper och arbeta med dem i fokus är alltså förankrat i en systematisk och långsiktig planering. När någon slags aktivitet planeras ska en avsiktsförklaring om det publika fokuset formuleras. Till hjälp för detta finns ett antal frågor:

- Vilka avser projektet nå? Är det någon av våra personas eller ett segment? Finns det en primär och en sekundär målgrupp?
- Hur hänger val av målgrupp samman med projektets syfte och mål?
- Hur ska avsikten uppnås? Gör en plan med några steg eller delmål på vägen. Identifiera vad som behöver genomföras för att säkerställa att målgruppen nås.

Utifrån ACED har konsthallen tagit fram åtta personas inom de tre publiktyperna *vanebesökare*, *selektiva besökare* och *spontana besökare*. Målgruppsstrategin framhåller också att arbetet är långsiktigt, och att det är viktigt att i varje delinsats utvärdera i vilken grad den formulerade målgruppen nås.

Bilden nedan visar hur målgruppsarbetet i ett specifikt projekt kan konkretiseras med hjälp av publiktyper, segment och personas.

5.1.2 Programverksamhet på Göteborgs stadsmuseum

Programverksamhet är ett viktigt sätt att nå grupper som inte har vanan eller ens viljan att besöka museernas utställningsutbud. Som publikundersökningarna visar finns det en stor grupp som är potentiellt intresserade av att besöka ett museum. Många av dem tar del i annan kultur, men kommer inte till museerna. För att lokalisera dem har det för Göteborgs stadsmuseum varit viktigt att ta fram en egen målgruppsmodell med sex specifika målgrupper. För att nå syftet att ”engagera” utifrån uppdraget ”hela staden” med metoden ”se stadens mångfald” har museet valt att arbeta långsiktigt och tydligt med konceptet *Queer onsdag*. Som målgruppsmodellens säger om gruppen ”utmanarna”:

Museets roll blir att se, erkänna och möta utmaningar och konflikter som en del av Göteborg och låta diskussioner om det ske hos oss, på de berörda villkor.

För att uppfylla uppdraget att vara för hela staden måste museet arbeta för att ge personer och grupper som har mindre tillgång till sin historia plats i berättelsen om Göteborg. Just för att göra dem som inte representerats i samlingar, historieskrivning och offentlighet delaktiga i staden och historien krävs mer arbete än för att nå de redan representerade. Att skapa förtroende kräver också långsiktighet och att museet över tid visar att alla ska få vara en del av den gemensamma historien. Det finns naturligtvis många grupper som inte fått erkännande i den etablerade historien och programverksamheten samverkar med många aktörer för att försöka ändra på det. Värdet av det arbetet kan inte enkelt mätas i antal deltagare, även om programverksamheten också bidrar till fler sålda entrébiljetter.

För att effektivisera bemanningen för de queera onsdagarna har museet schemalagt dem samtidigt som evenemang med Fornminnesföreningen. De vänder sig inte till samma målgrupp och konkurrerar därmed inte, samtidigt som det parallella schemat ger publiken möjlighet att mötas.

Att arbeta med namngivna serier är ett sätt att etablera kontakt med den målgrupp man vill rikta sig till. Ett annat mycket framgångsrikt exempel är programserien *Göteborgs garage* som riktat sig till en motorintresserad publik som vanligtvis inte kommer till Göteborgs stadsmuseum. Tack vare ett riktat innehåll har nya besökare fått se att museet också är för dem.

Dessa två exempel riktar sig till olika segment inom den stora gruppen möjliga besökare till stadsmuseets verksamhet, som av olika anledningar inte besöker basutbudet. De visar hur programutbudet kan ha en särskild plats i arbetet med att bredda deltagandet.

5.1.3 Kunskapsuppbyggnad på Göteborgs konstmuseum

Även ett museums forsknings- och kunskapsuppbyggnadsarbete kan aktivt bidra till breddat deltagande. På Göteborgs konstmuseum finns en forskningsledare som är tydligt integrerad i arbetet med publikutveckling, målgruppsarbete och breddat deltagande.

Genom att lyfta fram verk och konstnärer ur andra perspektiv än de förväntade vidgar och problematiserar museet den vedertagna konsthistoriska berättelsen. Kritiska perspektiv på museala praktiker som representation, hängning, samlande, konstpedagogik och museiarkitektur, som ramar in hur konst visas och tas emot, breddar också möjligheterna för fler att känna sig delaktiga i museets verksamhet. Frågeställningar kring representation och normkritik är centrala i museets arbete, från forskning till pedagogik och publikt bemötande.

Tack vare att detta arbete genomsyrar hela verksamheten och är förankrat i kunskapsbyggandet kring samlingen blir det inte bara ett perspektiv som läggs till. Istället kan utställningar presentera fördjupade och breddade kunskaper som påverkar utställningstematik, urval av verk och utformning av det publika utbudet. Det krävs såväl arkivforskning som teoretisk medvetenhet för att kunna avtäckas den bredd som samlingen visar spår av, men som inte representerats i konsthistorien. Därigenom för museet in Göteborg i den etablerade konsthistoriska berättelsen och kanon, och breddar på så sätt denna.

Museet får ständig påminnelse om att jämställdhet är viktigt för publiken. Det skaver mot den brist på kvinnliga konstnärer som finns i samlingarna. Samtidigt erbjuder det nära kunskapsarbetet i samlingar och arkiv möjligheter att uppmärksamma även det som inte har varit framträdande eller värderat.

Det är svårt att få in fokusgrupper tillräckligt tidigt i arbetsprocesserna för att påverka själva forskningsfrågorna och valen av tematiker i utställningar.

I fokusgrupper handlar det snarare om att målgruppsanpassa tilltal i utställningsformgivning, text, kommunikation och pedagogiskt program. Tack vare det systematiska arbetet med publikutveckling blir alla på museet mer medvetna om hur olika saker tas emot hos olika målgrupper. På så sätt uppövas och vidgas referensramarna av att delta i arbetet med fokusgrupper, vilket ger nya referenser och även vidgar forskarblicken. Över tid leder det till att museet kan bredda konsthistorien så att fler kan bli delaktiga och känna sig välkomnade.

Ofta går det att kombinera det publikt efterfrågade med nya perspektiv och kunskaper. Genom att arbeta med olika nivåer av komplexitet i olika forum, från utställningsform och utställningstexter, visningar, program, kurser, föreläsningar, kataloger, sociala media och den egna forskningspublikationen *Skiascope* kan många olika målgrupper bli delaktiga och erbjudas en breddad förståelse av konsthistorien och bildmediet.⁸⁵

5.1.4 Designklubben på Röhsska museet

Röhsska museet har ett särskilt uppdrag som mötesplats inom den nationella politiken för gestaltad livsmiljö. I arbetet med *Designklubben* i Biskopsgården involveras unga i detta arbete. *Designklubben* är en klubb för, med och av barn och unga i området med feriejobbare och lovverksamhet under sport-, påsk-, sommar- och höstloven. Tillsammans med barn och unga som bor i området har man utforskat den gestaltade närmiljön.

Designklubben erbjuder designaktiviteter med ett särskilt fokus på social hållbarhet. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för designklubbens deltagare att kunna påverka sin gestaltade livsmiljö. Röhsska museet har genomfört lovaktiviteter och anställt de feriearbetande designambassadörerna. Sedan projektet började 2018 har kännedomen om *Designklubben* gradvis vuxit och deltagarantalet har ökat. Det har också lett till ett ökat antal sökande till designambassadör-jobben. Unga i åldern 16-21 år som bor i Biskopsgården kan alltså inom ramen för ett anknutet projekt söka anställning som designambassadörer med uppdrag att vara referensgrupp, skapa innehåll och genomföra delar av museets pedagogiska utbud.

Designklubben har också jobbat tillsammans med en lokal formgivare och det kommunala Bostadsbolaget för att skapa *Drakparken*. Barn och vuxna i närområdet bjöds in och fick med museets hjälp skapa designprocesser för att återställa en förfallen park till en plats för gemenskap och aktiviteter.

Designklubben har etablerat sig ytterligare i Biskopsgården med feriearbetare, lovverksamhet och utforskande av närmiljön tillsammans med barn och unga som bor i området.

---

⁸⁵ *Sciapscope 10: Perspektiv på svensk konsthistorieskrivning*, red Kristoffer Arvidsson & Malin Sundberg, Göteborgs konstmuseum, 2021.

5.1.5 Uppsökande föredrag från Sjöfartsmuseet Akvariet

Under många år har Sjöfartsmuseet Akvariet arbetat med uppsökande föredrag på vård- och omsorgsboenden, mötesplatser för äldre och olika slags äldreföreningar. Utbudet består av ett 25-tal olika föredrag som tre pedagoger genomför drygt hundra gånger per år.

När aktiviteten skapades fanns en ambition att ha med föremål från samlingarna. Men det har visat sig skapa mer problem än mervärde. Dels finns bevarandekrav kring föremålen, dels visade det sig att det inte var så lätt att samlas kring dem så alla såg och hörde. Därför består föredragen idag av bildspel, ljud, filmer och föreläsningsunderlag, vilket är något som få andra erbjuder för äldre.

Ämnena sträcker sig från det bredaste till det väldigt konkreta och avgränsade. *Krogar och busliv i Majorna, Amerikaväskan* och *Kvinnor till sjöss* är några av de mest populära titlarna. Innehåll från flera gamla utställningar lever kvar i föredragsform. Många av de som bokat ett föredrag fortsätter att boka fler, och vissa boenden har betat sig igenom hela utbudet och börjat på ett nytt varv.

Det har visat sig att det inte fungerar något vidare att börja i öppna samtal. Målgruppen svarar bättre på ett lett föredrag med digitaliserade bilder, som är öppet för frågor. Det gör att folk kommer fram och berättar egna minnen, ibland har de tagit med sig egna föremål och foton att visa. Även när det inte blir så många frågor just under föredraget leder de ofta till samtal efter besöket. Framförallt på vård- och omsorgsboenden kan föredragen väcka minnen och tankar över lång tid. Det är på så sätt viktiga bidrag till att hjälpa de äldre att skapa mening i sin tillvaro.

5.1.6 Kommunikation för Göteborgs museer och konsthall

För att nå de möjliga besökarna måste verksamheternas utbud väcka intresse, skapa engagemang och bygga relationer. Det kräver att vi möter dem vi kommunicerar med i ögonhöjd. Mottagarna och deras intressen och behov måste stå i centrum såväl i planeringen av utbudet som i kommunikationen. Det krävs också kompetens och medvetenhet om tilltal och tonalitet. För att veta hur de möjliga besökarnas intresse kan väckas behöver vi lära känna dem bättre. Enheten för kommunikation och marknad ansvarar för regelbundna publikundersökningar, attityd- och kännedomsundersökningar och arbete med olika referensgrupper.

Undersökningarna visar att de flesta tillfrågade är intresserade av att besöka museet som helhet, och då tillsammans med någon. De är i första hand intresserade av en social aktivitet, snarare än av något specifikt innehåll. Utifrån detta resultat har MoK utformat en kommunikationsstrategi som handlar om att visualisera besöksupplevelsen

utifrån denna insikt. Bland annat har marknadsföringsfilmer tagits fram som visar människor som går runt i museerna och upplever tillsammans.

Enheten för kommunikation och marknad har initierat strategiska processer inom publikutveckling och storytelling – för att förverkliga ambitionen att förmedla berättelser som både berör fler och djupare. Det går att se tydliga effekter på ökat engagemang när fler på olika sätt kan relatera till verksamheten. Det börjar med så enkla saker som att hitta utställningstitlar och programtitlar som är tydliga, lustfyllda och inspirerande.

Den första kontakten med möjliga besökare är ofta digital. De senaste åren har Göteborgs museer och konsthall haft en väldigt stor ökning av besök till verksamheternas webbplatser. Det är resultatet av ett kontinuerligt arbete för att utveckla tematiska och populärvetenskapliga artiklar för de ämnesälskande målgrupperna, som också fungerar som en resurs för skolarbeten. Parat med detta har vi arbetat med att sökoptimera innehållet på webbplatserna för att göra det mer tillgängligt och bredda det digitala deltagandet.

Det går att se ett tydligt samband mellan ökat engagemang i digitala medier och fysiska besök till verksamheterna. Det digitala är en viktig ingång med låga trösklar för att nå ett ökat deltagande.

5.2 Det praktiska arbetet

Syftet med denna rapport är att förtydliga hur Göteborgs museer och konsthalls verksamheter (och andra kulturverksamheter) inom ramen för kulturpolitiska lagar och riktlinjer kan arbeta med breddat deltagande. Detta ska ge stöd såväl i det dagliga arbetet som vid strategiska val, och även fungera som grund för såväl interna som externa samarbeten.

Som exemplen ovan visar handlar ett fokus på de möjliga besökarna inte om att slå sig till ro och vara nöjd med nuvarande publikarbete. De möjliga besökarna är både många och olika. För att nå så många som möjligt av dem krävs det genomgripande förändringar. Alla delar av verksamheterna behöver analysera hur de fördelar resurser för att nå fler av de möjliga besökarna.

5.2.1 I samverkan

Samverkan är en viktig väg att nå fler av de möjliga besökarna. Här har programverksamheten väl utarbetade former för att ge föreningar av olika slag tillgång till museernas och konsthallens lokaler. Kanske kan mer göras för att, som stadsmuseets exempel ovan visar, visa relevansen av hela verksamheterna för de av föreningarnas medlemmar och intressenter som kommer till enskilda aktiviteter.

En viktig fråga för att bredda relevans och deltagande handlar om tilltal och språk. I Göteborg är arabiska, bosniska-kroatiska-serbiska, persiska, somaliska och soranikurdiska de mest efterfrågade språken när medborgare behöver tolk. Museer och konsthall kan göra mer för att inte göra språk till en barriär för deltagande.

5.2.2 Med kunskap om besökarnas behov och drivkrafter

En fördjupad kännedom om publiken är nödvändig för att förstå vad som behöver förändras för att verksamheterna ska vara relevanta för de möjliga besökarna. Att nå ett breddat deltagande kräver dessutom att så väl ämnesspecifik kunskap utifrån innehåll, som mer teoretiskt förankrad kunskap om representation, habitus, kulturellt kapital och segregation, är uppdaterad och aktuell. Det finns även ett behov av fortsatt utveckling kring hur detta arbete ska mätas, utvärderas och kommuniceras.

5.2.3 Utifrån verksamheternas profiler och prioriterade målgrupper

Respektive verksamhets profil utgår från en ämnesinriktning och en varumärkesplattform som ska utgöra utgångspunkt för det innehållsliga arbetet. Till detta kommer genomarbetade målgruppsstrategier med verksamhetsanpassade segment och personas som syftar till att nå just den verksamhetens möjliga besökare. Arbetet med breddat deltagande sker inom ramen för detta systematiska publikcenterade arbete.

Vid sidan av detta kan MoK arbeta med särskilda insatser som riktar sig till dem som inte adresseras inom respektive verksamhets publiksegment. För att erbjuda inkluderande möjligheter att delta för dem som har dåliga socioekonomiska förutsättningar krävs ofta en uppsökande verksamhet. Det ligger emellertid utanför det ordinarie uppdraget och sker i särskilda projekt.

5.2.4 Inom den ordinarie verksamhetsplaneringens systematik

Breddat deltagande är ett nationellt kulturpolitiskt mål och därmed en grundförutsättning i allt arbete inom Göteborgs museer och konsthall. Kompetens i att uttolka och applicera detta i verksamheterna ska bygga på systematiskt och långsiktigt arbete. Utifrån tydliga mål, planering, genomförande samt löpande utvärderingar och publikundersökningar är arbetet med breddat deltagande integrerat i den löpande verksamheten inom respektive verksamhetsområde.

För att nå fler av de möjliga besökarna, utan att tappa befintliga besökare behöver publiken än tydligare stå i centrum för arbetet inom alla olika enheter och verksamheter.

Kulturförvaltningen

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: kultur@kultur.goteborg.se

